

Sag C-604/20

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

16. november 2020

Forelæggende ret:

Bundesarbeitsgericht (Tyskland)

Afgørelse af:

24. juni 2020

Sagsøgt, appelindstævnt og revisionsappellant:

ROI Land Investments Ltd.

Sagsøger, appellan og revisionsindstævnt:

FD

Hovedsagens genstand

Retternes internationale kompetence, fastlæggelse af, hvilken national ret der finder anvendelse

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

Fortolkning af EU-retten, artikel 267 TEUF

Præjudicielle spørgsmål

1. Skal artikel 6, stk. 1, sammenholdt med artikel 21, stk. 2, stk. 1, litra b), nr. i), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (herefter »forordning 1215/2012«) fortolkes således, at en arbejdstager kan sagsøge en juridisk person, som ikke er hans arbejdsgiver og ikke har sin bopæl som omhandlet i artikel 63, stk. 1, i forordning 1215/2012 i en medlemsstat, men

- som over for arbejdstageren på grundlag af en hensigtserklæring hæfter direkte for krav i medfør af en individuel ansættelsesaftale med en tredjemand, ved retten på det sted, hvor eller hvorfra arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, eller ved retten på det sidste sted, hvor han sædvanligvis udførte sit arbejde i ansættelsesforholdet med tredjemanden, hvis ansættelsesaftalen med tredjemanden ikke ville været kommet i stand uden hensigtserklæringen?
2. Skal artikel 6, stk. 1, i forordning 1215/2012 fortolkes således, at forbeholdet med hensyn til artikel 21, stk. 2, i forordning 1215/2012 udelukker anvendelse af en kompetenceregulering, som findes i medlemsstatens nationale lovgivning, og som giver arbejdstageren mulighed for at sagsøge en juridisk person, der under omstændigheder som dem, der er beskrevet i det første spørgsmål, hæfter direkte over for ham for krav på grundlag af en individuel ansættelsesaftale med en tredjemand som »retsefterfølger« for arbejdsgiveren, ved retten på det sædvanlige arbejdssted, hvis der ikke foreligger en sådan kompetence i henhold til artikel 21, stk. 2, sammenholdt med stk. 1, litra b), nr. i), i forordning 1215/2015?
 3. Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, og det andet spørgsmål besvares bekræftende:
 - a) Skal artikel 17, stk. 1, i forordning 1215/2012 fortolkes således, at begrebet »erhvervsmæssig virksomhed« omfatter lønnet beskæftigelse i et ansættelsesforhold?
 - b) Skal artikel 17, stk. 1, i forordning 1215/2012 i bekræftende fald fortolkes således, at en hensigtserklæring, på grundlag af hvilken en juridisk person hæfter direkte for en arbejdstagers krav på grundlag af en individuel arbejdsaftale med en tredjemand, udgør en aftale, som arbejdstageren har indgået med henblik på brug, der må anses for at ligge inden for hans erhvervsmæssige virksomhed?
 4. Såfremt den forelæggende ret efter besvarelsen af ovenstående spørgsmål har international kompetence til at afgøre sagen:
 - a) Skal artikel 6, stk. 1, i Europa-Parlamentet og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) fortolkes således, at begrebet »erhvervsmæssig virksomhed« omfatter lønnet beskæftigelse i et ansættelsesforhold?
 - b) Skal Rom I-forordningens artikel 6, stk. 1, i bekræftende fald fortolkes således, at en hensigtserklæring, på grundlag af hvilken en juridisk person over for en arbejdstager hæfter direkte for krav på grundlag af en individuel ansættelsesaftale med en tredjemand, udgør en aftale, som arbejdstageren har indgået med henblik på brug, der må anses for at ligge inden for vedkommendes erhvervsmæssige virksomhed?

Anførte EU-retlige bestemmelser

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EUT 212, L 351, s. 1, herefter »forordning 1215/2012«), navnlig artikel 17, 18, 20 og 21

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) (EUT 2008, L 177, s. 6, herefter »Rom I-forordningen«), navnlig artikel 6

Anførte nationale bestemmelser

Arbeitsgerichtsgesetz (lov om arbejdsretterne, herefter: »ArbGG«), navnlig §§ 3 og 48

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Sagsøgte er et selskab, som er aktivt inden for ejendomshandel. Hovedkontorets hjemsted ligger i Canada. Sagsøgeren, som har bopæl i Tyskland, arbejdede fra udgangen af september 2015 for sagsøgte på grundlag af en »service agreement« (aftale om tjenesteydelser) som »Deputy Vice President Investors Relations« og var især beskæftiget med at akkvirere investorer til sagsøgtes ejendomshandler. Da parterne mente, at der var usikkerhed om sagsøgerens ansættelsesstatus, besluttede parterne »at overføre« ansættelsesforholdet til et nyt schweizisk selskab, som skulle stiftes. I midten af november 2015 aftalte de at bringe den nævnte »service agreement« til ophør med tilbagevirkende kraft. I en følgeskrivelse fra sagsøgeren er anført, at denne underskrev aftalen på betingelse af, at der blev indgået en ligeværdig aftale med hensyn til en kontrakt inden for direktionen for det nye schweiziske selskab, som skulle stiftes.
- 2 Den 14. januar 2016 stiftede sagsøgte efter schweizisk ret et datterselskab, R Swiss AG. Den 12. februar 2016 indgik sagsøgeren en skriftlig ansættelsesaftale med R Swiss om en stilling som selskabets direktør. Ifølge denne ansættelsesaftale skulle sagsøgeren modtage en tiltrædelsespræmie på 170 000 USD samt et månedligt vederlag på 42 500 USD. Tiltrædelsespræmien skulle dække det vederlag, som sagsøgeren var berettiget til for fire måneder.
- 3 Ligeledes den 12. februar 2016 underskrev parterne en »patron agreement« (herefter »hensigtserklæring«). Det anføres heri:

»§ 1

R har stiftet et datterselskab, R Swiss AG, med henblik på salget i Europa. Direktøren er den administrerende direktør for denne virksomhed. På dette grundlag erklærer R følgende:

§ 2

R har det overordnede ansvar for at opfylde forpligtelserne med hensyn til R Swiss AG's kontrakter på grundlag af samarbejdet mellem dets direktør og R Swiss AG.«

- 4 Den 1. april 2016 indgik sagsøgeren og R Swiss en ny ansættelsesaftale, som afløste den foregående, og hvori de – idet kontraktens vilkår i øvrigt i det væsentlige var uændrede – aftalte betaling af en tiltrædelsespræmie på 255 000 USD. Denne ansættelsesaftale skulle lige som den foregående være underlagt schweizisk ret.
- 5 Den 11. juli 2016 opsagde R Swiss ansættelsesaftalen over for sagsøgeren.
- 6 Ved dom af 2. november 2016 fastslog Arbeitsgericht Stuttgart (arbejdsretten i Stuttgart, Tyskland), at opsigelsen var ugyldig, og dømte R Swiss til at betale 255 000 USD til sagsøgeren som tiltrædelsespræmie samt 212 500 USD som vederlag for perioden april til august 2016. Denne dom opnåede retskraft, men R Swiss opfyldte ikke sin betalingspligt.
- 7 I begyndelsen af marts 2017 blev der efter schweizisk ret indledt konkursbehandling af R Swiss' bo. I begyndelsen af maj 2017 blev denne sag indstillet på grund af boets utilstrækkelighed.
- 8 I hovedsagen kræver sagsøgeren på grundlag af hensigtserklæringen af sagsøgte betaling af de beløb, som R Swiss skylder i henhold til den nævnte dom fra Arbeitsgericht Stuttgart (arbejdsretten i Stuttgart). Derudover kræver han betaling for manglende opfyldelse af andre krav på vederlag i henhold til ansættelsesforholdet med R Swiss for perioden fra september 2016 til november 2017 på i alt 595 000 USD.
- 9 Sagen blev afvist i første instans med den begrundelse, at de tyske domstole savnede international kompetence. Appeldomstolen anså derimod de tyske arbejdsretter for kompetente og gav sagsøgeren medhold. Sagsøgte har iværksat en revisionsappel til den forelæggende ret og nedlagt påstand om stadfæstelse af afgørelsen i første instans.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 10 Spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgte skal gives medhold i revisionsappelsagen, afhænger af, om de tyske domstole har international kompetence. Denne kompetence kan for det første følge af artikel 21, stk. 2, sammenholdt med artikel 21, stk. 1, litra b), nr. i), i forordning 1215/2012 (første spørgsmål), for det andet

af ArbGG's § 48, stk. 1a, sammenholdt med § 3, idet det imidlertid er uklart, om denne nationale bestemmelse finder anvendelse (andet spørgsmål), og for det tredje af artikel 18, stk. 1, i forordning 1215/2012, hvis sagsøgeren kan anses for »forbruger« som omhandlet i denne bestemmelse (tredje spørgsmål). Såfremt de tyske domstole faktisk er kompetente, opstår desuden spørgsmålet om, hvilken national ret der finder anvendelse på hensigtserklæringen (fjerde spørgsmål).

Det første spørgsmål

- 11 Forordning 1215/2012 finder i henhold til forordningens artikel 66, stk. 1, tidsmæssig anvendelse, da sagen blev anlagt i marts 2017 og dermed efter den 10. januar 2015. Denne forordnings materielle anvendelsesområde er ligeledes åbnet i henhold til forordningens artikel 1, stk. 1, første punktum.
- 12 Udlandsaspektet, som er en forudsætning for anvendelsen af forordning 1215/2020, foreligger, da sagsøgte er et udenlandsk selskab uden hjemsted i indlandet. Ifølge appeldomstolens konstateringer ligger hovedkontoret som omhandlet i artikel 63, stk. 1, litra b), i forordning 1215/2012 i Canada. Desuden lægger parterne overensstemmende til grund, at selskabets vedtægtsmæssige hjemsted som omhandlet i artikel 63, stk. 1, litra a), i forordning 1215/2012 ligeledes ligger dér.
- 13 Da sagsøgte ikke har bopæl på en medlemsstats område, følger de tyske domstoles internationale kompetence artikel 6, stk. 1, i forordning 1215/2020, som henviser til medlemsstaternes lovgivning, men udtrykkeligt ikke berører visse kompetenceregler i forordning 1215/2020. Denne artikels stk. 2 har ikke betydning i den foreliggende sag, da de tyske kompetenceregler ikke sonderer efter statsborgerskab.
- 14 Der foreligger ikke enekompetence som omhandlet i artikel 24 eller 25 i forordning 1215/2012. Heller ikke artikel 26 i forordning 1215/2012 er relevant, da sagsøgte i alle instanser har påberåbt sig de tyske domstoles manglende kompetence.
- 15 Imidlertid foreligger der muligvis en kompetence i henhold til artikel 21, stk. 2, sammenholdt med artikel 21, stk. 1, litra b), nr. i), i forordning 1215/2012. I denne forbindelse skal det afklares, om disse bestemmelser også finder anvendelse, hvis sagsøgte – som i det foreliggende tilfælde – ganske vist ikke selv er arbejdsgiver, men på grund af en hensigtserklæring hæfter for de krav, der rejses mod arbejdsgiveren på grundlag af en ansættelsesaftale, og ansættelsesaftalen ikke ville være kommet i stand uden hensigtserklæringen.
- 16 Den forelæggende ret lægger til grund, at den ansættelsesaftale, der blev indgået mellem sagsøgeren og R Swiss, udgør en »individuel arbejdsaftale« som omhandlet i kapitel 2, afdeling 5 (»Kompetence i sager om individuelle arbejdsaftaler«) i forordning 1215/2012. Kravene på grundlag af denne

arbejdsaftale er imidlertid kun indirekte genstand for hovedsagen. Sagsøgeren rejser krav mod sagsøgte på grundlag af hensigtserklæringen af 12. februar 2016.

- 17 I henhold til hensigtserklæringens § 2 overtog sagsøgte med hensigtserklæringen »det overordnede ansvar for at opfylde forpligtelserne med hensyn til de kontrakter«, som sagsøgeren indgår med R Swiss vedrørende hans virke som dette selskabs direktør. Den forelæggende ret forstår denne aftale således, at sagsøgte over for sagsøgeren retligt bindende påtog sig forpligtelsen til at tilføre R Swiss finansielle midler, som sætter virksomheden i stand til faktisk at opfylde sine finansielle forpligtelser over for ham. Dermed er hensigtserklæringen i det foreliggende tilfælde en ensidigt forpligtende aftale, som kan sammenlignes med en kaution eller garantierklæring. Den begrunder i det mindste i tilfælde af, at det selskab, som der er stillet garanti for, ikke er i stand til at betale – hvilket er dokumenteret ved R Swiss' konkurs – en pligt for sagsøgte til at indestå for forpligtelserne, hvoraf sagsøgeren kan aflede krav, uden at det først forgæves skal være forsøgt at rejse kravet over for R Swiss.
- 18 Sagsøgte indtrådte imidlertid ikke i R Swiss' retsstilling som arbejdsgiver. Selv om det var moderselskab for R Swiss, havde det ikke anvisningsret over for sagsøgeren.
- 19 Domstolen har endnu ikke behandlet spørgsmålet om, hvorvidt artikel 21, stk. 2, i forordning 1215/2012 finder anvendelse i et sådant tilfælde. Besvarelsen af dette spørgsmål er heller ikke så entydig, at der ikke er plads til begrundet tvivl.
- 20 I den tyske retslitteratur argumenteres der til dels for den opfattelse, at der mellem parterne i en arbejdsaftale ikke findes andre værneting end dem, der er udtrykkeligt fastsat i artikel 20-23 i forordning 1215/2012. Andre forfattere mener omvendt, at det ikke på forhånd er udelukket, at disse bestemmelser også kan anvendes, når der rejses sag mod en tredjemand for at gennemføre krav på grundlag af en arbejdsaftale.

Det andet spørgsmål

- 21 Den forelæggende ret lægger til grund, at de tyske domstole ifølge national ret har international kompetence. En arbejdsrets stedlige kompetence fremgår af ArbGG's § 48, stk. 1a, sammenholdt med § 3, hvorefter den ret er kompetent, i hvis område arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, også i tilfælde, hvor søgsmålet ikke er rettet mod arbejdsgiveren selv, men mod dennes efterfølger. Begrebet »efterfølger« skal ifølge den forelæggende rets praksis fortolkes vidt og omfatter også et tilfælde med ansvar på grundlag af en hensigtserklæring, som kan sammenlignes med en kaution. Den således foreliggende stedlige kompetence indikerer efter tysk ret den internationale kompetence; en stedligt kompetent ret anses altså i reglen også for internationalt kompetent.
- 22 Det er dog uklart, om ArbGG's § 48, stk. 1a, kan anvendes ved siden af kompetencereglerne i artikel 20 ff. i forordning 1215/2012.

- 23 Ifølge Domstolens praksis er de bestemmelser, der er indeholdt i afdeling 5 i kapitel II i forordning nr. 44/2001, ikke blot særregler, men også udtømmende regler (dom af 14.9.2017, Nogueira m.fl., C-168/16 og C-169/16, EU:C:2017:688, præmis 51, samt af 21.6.2018, Petronas Lubricants Italy, C-1/17, EU:C:2018:478, præmis 25). Ifølge disse afgørelser regulerer artikel 20-23 i forordning 1215/2012 inden for deres anvendelsesområde udtømmende de mulige værneting i sager, hvis genstand er et krav på grundlag af en individuel arbejdsaftale. Da fortolkningen er forbeholdt Domstolen, sikres det, at disse bestemmelser anvendes ensartet i medlemsstaterne. På denne måde kan sagsøgeren let afgøre, ved hvilken ret han kan anlægge sag, og sagsøgte kan rimelighed forudse, ved hvilken ret han kan blive sagsøgt (jf. dom af 10.4.2003, Pugliese, C-437/00, EU:C:2003:219, præmis 16).
- 24 På denne baggrund er der efter den forelæggende rets opfattelse argumenter for, at der ikke kan anvendes nationale kompetenceregler ved siden af artikel 21, stk. 2, i forordning 1215/2012, heller ikke selv om de er til fordel for arbejdstageren. Dette resultat er imidlertid ikke så entydigt, at der ikke er plads til begrundet tvivl.

Det tredje spørgsmål

- 25 Såfremt Domstolen besvarer det første spørgsmål benægtende og det andet spørgsmål bekræftende, er det afgørende, om sagsøgeren skal anses for »forbruger« som omhandlet i artikel 18, stk. 1, i forordning 1215/2012, når han gør sine krav på grundlag af hensigtserklæringen gældende (hvilket appelretten lagde til grund). Ifølge denne bestemmelse – som der ligeledes tages forbehold for i artikel 6, stk. 1, i forordning 1215/2012 – kan sager, som en forbruger agter at rejse mod sin medkontrahent, anlægges enten ved retterne i den medlemsstat, på hvis område medkontrahenten har bopæl, eller, uanset medkontrahentens bopæl, ved retten på det sted, hvor forbrugeren har bopæl.
- 26 Det materielle anvendelsesområde for artikel 18, stk. 1, i forordning 1215/2012 fremgår af forordningens artikel 17. Hensigtserklæringen af 12. februar 2016 udgør en »aftale« i denne bestemmelses forstand. Det er imidlertid uklart, om sagsøgeren i den foreliggende kontekst skal anses for »forbruger«. Ifølge artikel 17, stk. 1, i forordning 1215/2012 skal det dreje sig om en person, der har indgået en aftale med henblik på brug, der må anses at ligge uden for hans erhvervmæssige virksomhed.
- 27 Spørgsmålet om, hvorvidt hensigtserklæringen udgør en aftale, der må anses at ligge inden for sagsøgerens erhvervmæssige virksomhed, afhænger af, om begrebet »erhvervmæssig« kun omfatter selvstændig virksomhed, eller om det også omfatter lønnet virksomhed, herunder beskæftigelse i et ansættelsesforhold. Dette fortolkningsspørgsmål har Domstolen – så vidt det fremgår – hidtil ikke afgjort. Besvarelsen er omtvistet.
- 28 Til dels argumenteres der for den opfattelse, at begrebet »erhvervmæssig virksomhed« som omhandlet i artikel 17, stk. 1, i forordning 1215/2012 kun

omfatter selvstændig erhvervsvirksomhed. Derfor kan aftaler, som en arbejdstager indgår med henblik på sit erhverv, godt være forbrugersager. Ifølge en anden opfattelse er en arbejdstager ikke forbruger i EU-rettens forstand, og artikel 17 i forordning 1215/2012 kan derfor heller ikke anvendes analogt på arbejdstageres og arbejdsgiveres søgsmål.

- 29 Den rigtige fortolkning af artikel 17, stk. 1, i forordning 1215/2012 med hensyn til begrebet »erhvervsmæssig virksomhed« er ikke så åbenlys, at der ikke er plads til rimelig tvivl.
- 30 Bestemmelsens ordlyd giver ikke noget entydigt resultat. Begrebet »erhvervsmæssig« omfatter på tysk såvel i almindelig sprogbrug som i den juridiske betydning enhver aktivitet på varig basis til at skabe og opretholde et livsgrundlag og dermed såvel selvstændige som lønede aktiviteter. Der kan ikke udledes noget andet af den franske og engelske version.
- 31 I øvrigt er betingelserne i artikel 17, stk. 1, litra c), i forordning 1215/2012 opfyldt efter den forelæggende rets opfattelse. Der foreligger et tilfælde, hvor forbrugerens kontrahent »retter« sin erhvervsmæssige virksomhed mod den medlemsstat, hvor forbrugeren har sin bopæl, og aftalen er omfattet af den pågældende virksomhed.
- 32 Begrebet »rettet mod« forudsætter, at den erhvervsdrivende på en hvilken som helst måde har givet udtryk for en hensigt om at nå ud til forbrugerne i en eller flere medlemsstater, herunder forbrugerens bopælsmedlemsstat (jf. dom af 7.12.2010, Pammer og Hotel Alpenhof, C-585/08 og C-144/09, EU:C:2010:740, præmis 80 ff.). Dette er ifølge appeldomstolens konstateringer tilfældet, da sagsøgte benyttede sagsøgeren til at akkvirere investorer til sine ejendomsprojekter på det europæiske marked. Efter den forelæggende rets opfattelse er det uden betydning, at hensigtserklæringen ikke udgør en ejendomshandel. Det er tilstrækkeligt, at aftalen er omfattet af den erhvervsmæssige virksomhed. Denne omfatter principielt også hvervning af personale til at gennemføre den erhvervsmæssige virksomhed.

Det fjerde spørgsmål

- 33 Såfremt de tyske domstole har international kompetence, afhænger afgørelsen af tvisten af, om tysk materiel ret finder anvendelse på hensigtserklæringen. Dette afhænger af, om hensigtserklæringen er en »forbrugeraftale« som omhandlet i Rom I-forordningens artikel 1, dvs. en aftale, som parterne har indgået med henblik på brug, der må anses for at ligge uden for sagsøgerens erhvervsmæssige virksomhed
- 34 Rom I-forordningen finder i henhold til forordningens artikel 28 tidsmæssig anvendelse, da hensigtserklæringen blev indgået efter den 17. december 2009. Denne aftale vedrører en situation, hvor der skal foretages et lovvalg (Rom I-forordningens artikel 1, stk. 1), da sagsøgeren og sagsøgte har deres respektive

hjemsteder i forskellige stater. Der foreligger ikke et lovvalg som omhandlet i Rom I-forordningens artikel 3.

- 35 Når der ikke er truffet et lovvalg, fastsættes lovvalget uanset Rom I-forordningens artikel 5-8 i henhold til denne forordnings artikel 4. Af bestemmelserne i Rom I-forordningens artikel 5-8, som har forrang i forhold til artikel 4, er det alene en »forbrugeraftale« som omhandlet i denne forordnings artikel 6, stk. 1, der kommer i betragtning. Forordningens artikel 8 er ikke relevant, da hensigtserklæringen udgør en selvstændig retshandel, som er adskilt fra arbejdsaftalen.
- 36 I henhold til Rom I-forordningens artikel 6, stk. 1, litra b), er en aftale, som en fysisk person med henblik på brug, der må anses for at ligge uden for vedkommendes erhvervmæssige virksomhed (»forbrugeren«), indgår med en anden person, der handler som led i sin erhvervmæssige virksomhed (»den erhvervsdrivende«), underlagt loven i det land, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted, forudsat at den erhvervsdrivende på en hvilken som helst måde retter sådan virksomhed mod dette land eller mod flere lande, inklusive dette land, og aftalen er omfattet af sådan virksomhed. I denne forbindelse lægger den forelæggende ret – som beskrevet allerede under tredje spørgsmål – til grund, at sagsøgte bl.a. rettede sin erhvervmæssige virksomhed mod Tyskland, og at hensigtserklæringen er omfattet af denne virksomhed. Uden en forudgående præcisering fra Domstolen kan den forelæggende ret imidlertid ikke afgøre, om begrebet »erhvervmæssig virksomhed« omfatter lønnet virksomhed i et ansættelsesforhold, og, i bekræftende fald, om en hensigtserklæring, der tjener til sikring af krav på grundlag af den lønnede beskæftigelse, skal anses for at ligge inden for den erhvervmæssige virksomhed. I denne forbindelse gælder der, selv om bestemmelserne ikke har helt samme indhold, ikke noget andet end i forbindelse med den afgørende bestemmelse for den internationale kompetence, nemlig artikel 17, stk. 1, i forordning 1215/2012.